

اقتصاد مقاومتی، تولید اشتغال

جناب آقای دکتر رحیمی، معاون محترم پژوهش و فناوری دانشگاه اصفهان
 جناب آقای دکتر ابطحی، معاون محترم پژوهش و فناوری دانشگاه صنعتی اصفهان
 جناب آقای دکتر ثقفی، معاون محترم پژوهش و فناوری دانشگاه هنر اصفهان
 جناب آقای دکتر نعمت‌بخش، معاون محترم پژوهش و فناوری دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی استان اصفهان
 جناب آقای دکتر نجفی، معاون محترم پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (واحد خوراسگان)
 جناب آقای دکتر ابراهیمی، معاون محترم پژوهش و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد
 جناب آقای دکتر منصف، معاون محترم آموزشی و فرهنگی دانشگاه پیام نور استان اصفهان
 جناب آقای دکتر ژیانپور، معاون محترم پژوهشی جهاد دانشگاهی واحد اصفهان
 جناب آقای مهندس پورمدنی، معاون محترم پژوهشی جهاد دانشگاهی واحد صنعتی اصفهان
 جناب آقای مهندس مهدوی، معاون محترم توسعه فناوری شهرک علمی تحقیقاتی اصفهان

با سلام و احترام

به پیوست عناوین نهایی پروژه‌های پژوهشی مسئله محور (کوچک مقیاس) مورد نیاز معاونت شهرسازی و معماری در سال ۱۳۹۶ به همراه خلاصه نیاز پژوهشی ارسال می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایید ضمن رعایت این امر که " هر هیئت علمی حداکثر می‌تواند دو پروژه کوچک مقیاس پژوهشی به طور همزمان داشته باشد و تعریف پروژه جدید منوط به اتمام پروژه‌های قبلی ایشان می‌باشد" عناوین منتخب مدنظر را به همراه اساتید مرتبط حداکثر تا ۹۶/۲/۱۵ به این مدیریت اعلام نمایند.

شناسه:

۵۹۸۶۹۶۸

 سعید ابراهیمی
 مدیر مطالعات و پژوهش

رونوشت:

جناب آقای جنتی مسئول محترم مطالعات و بررسی های اقتصادی مدیریت مطالعات و پژوهش جهت اطلاع
 جناب آقای حاج بنده مسئول محترم مطالعات و پژوهش های اجتماعی و شهری مدیریت مطالعات و پژوهش جهت اطلاع و پیگیری عناوین حوزه شهرسازی و معماری

پروژه‌های کوچک مقیاس سال ۹۶ معاونت شهرسازی و معماری

۱. منظر شهری محور تاریخی دردشت با تاکید بر گردشگری

منظر شهری، ماهیتی است که به واسطه فعالیت‌های انسانی و همراه شدن آن با کالبد در طول تاریخ پدید می‌آید و در ذهن شهروندان تفسیر می‌شود؛ این ابعاد ذهنی ممکن است فردی و یا جمعی باشند. منظر شهری در آغاز امری عینی است که به واسطه کیفیت ظهور عوامل فیزیکی شهر موجودیت می‌یابد و به سبب گذشت زمان و تکرار شدن، به عنصر مشترک پیوند دهنده افراد جامعه بدل می‌گردد. منظر شهری نه خاطرات صرف است (غیرمحسوس_ذهنی) و نه کالبد صرف (محسوس_عینی) بلکه پدیده‌ای است که از تعامل این دو در شهر حاصل می‌شود. منظر هر شهری پاسخی به رفتارهای انسانی، وضعیت آب و هوایی، عوامل ایمنی و به بیان دیگر مداخله‌های ماهرانه در چارچوب افزایش توانایی‌های محیط است. برداشت هر شخصی از منظر شهر متأثر از حس بینایی، حس مکان و محتوای محیطی است که فرد در آن قرار می‌گیرد.

در این راستا طراحی منظر شهری در بافت‌های تاریخی به عنوان هنر یکپارچگی بخشیدن بصری و ساختاری مجموعه ساختمان‌ها، خیابان‌ها و مکان‌های سازنده این بافت‌ها و برقراری ارتباطات بین اجزای مختلف کالبدی از طریق ایجاد منظر شهری مطلوب در محورهای بافت تاریخی می‌تواند با افزایش تجربه زیباشناختی شهروندان، موجبات ارتقای تصویر ذهنی جامعه از خویش و تقویت غرور مدنی آنان را فراهم ساخته و با اعتلا بخشیدن به وجهه شهر در سطح ملی و بین‌المللی، توان رقابتی شهر اصفهان را برای جذب هر چه بیشتر سرمایه، گردشگر و افسار خلاق تقویت کند. بدین ترتیب پرسش‌های ذیل مطرح می‌گردد:

- ۱- راهبرهای طراحی منظر شهری محور تاریخی دردشت در جهت توسعه گردشگری چیست؟
- ۲- موانع و الزامات طراحی منظر شهری محور تاریخی دردشت در جهت توسعه گردشگری چیست؟
- ۳- الگوی مناسب طراحی منظر شهری محور تاریخی دردشت در جهت توسعه گردشگری چیست؟

۲. بررسی میزان درآمدهای شهرداری اصفهان ناشی از تخلفات ساختمانی و بکارگیری الگوهای جایگزین درآمد پایدار

فقدان نگرش جامع به منابع درآمدی شهرداری‌ها در قالب نظام کلان اقتصادی کشور، تغییرات و مداخلات موردی و اجرای سیاست خوداتکایی و خودکفایی شهرداری‌ها باعث شده بخش درآمدی شهرداری در وضعیت ناپایداری قرار گیرد. محدود شدن عرصه‌های قانونی و معقول کسب درآمد شهرداری منجر به وابستگی شدید بخش درآمدی شهرداری به ساخت‌وسازهای شهری شده است، به نحوی که ادامه این وضعیت آثار و تبعات نامطلوب و هزینه‌های اجتماعی، فرهنگی و زیرساختی را برای مدیریت شهری ایجاد می‌نماید. یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی مدیران شهری کمبود منابع درآمدی موردنیاز برای ارائه خدمات و ایجاد زیرساخت‌های شهری است. افزایش مطالبات شهروندان و کاهش کمک‌های دولت به شهرهای بزرگ باعث شد که شهرداری‌ها در زمینه تأمین منابع مالی خود با مشکلات عدیده‌ای مواجه شوند. نبود قانونی مشخص برای درآمد شهرداری‌ها باعث شده است حوزه معماری و شهرسازی کشور با مشکلات جدی مواجه شود و شهرداری‌ها از اهرم‌هایی مانند جریمه‌های تخلفات ساختمانی برای کسب درآمد استفاده کنند که این کار، آسیب‌های جدی بر ایمنی عمومی، چشم انداز شهری، حقوق و منافع دیگران، محیط فیزیکی شهر، ارتباطات و استراتژی‌های مدیریتی بر جای می‌گذارد.

بنابراین دستیابی به الگوی پایدار منابع مالی به ویژه عوارض نوسازی و بهره‌مندی از ابزارهای جدید تأمین منابع مالی نظیر جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی و بهینه‌سازی چرخه اجرائی آن، هماهنگی و ایجاد زمینه مناسب در جهت استفاده از منابع موجود شهرداری، دستورالعمل نحوه فعالیت و دفاتر مشاوره خدمات سرمایه‌گذاری و تعیین سرفصل‌هایی از اقدامات شهرداری‌ها در بخش‌های زیرساختی برای استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی برای تأمین هزینه‌های جاری و عمرانی شهر، از مهم‌ترین عوامل پایداری شهری است که امکان سرمایه‌گذاری در نظام زیر ساخت‌های توسعه‌ای شهر را فراهم می‌کند. در این راستا پرسش‌های ذیل مطرح می‌گردد:

- ۱- الگوی کیفی عناصر مؤثر بر انگیزه بخشی به مدیریت شهری در استقبال از درآمدزایی ناشی از تخلفات ساختمانی چگونه است؟
- ۲- سهم درآمدهای پایدار و ناپایدار شهرداری اصفهان به تفکیک منبع درآمدی چقدر است؟
- ۳- میزان و سهم درآمدهای شهرداری اصفهان ناشی از انواع تخلفات ساختمانی چقدر است؟
- ۴- راهبردهای مناسب برای جلوگیری از تخلفات ساختمانی و تأمین درآمدهای پایدار شهرداری اصفهان کدام است؟

۳. راهکارهای تشویق انبوه سازان به احداث مسکن اجتماعی در بافت های فرسوده کلانشهر اصفهان

یکی از اهداف اصلی مسکن اجتماعی در سیاست‌های اخیر شهرسازی کشور، عدم تکرار کاستی‌های مسکن مهر در مکان‌گزینی نامناسب و ساخت واحدهای مسکونی در مناطق مرغوب و قابل سکونت و از این طریق نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده است. ساخت مسکن اجتماعی در بافت‌های فرسوده شهری، با توجه به ظرفیت‌های موجود مانند هویت فرهنگی و تاریخی و دارا بودن خدمات زیربنایی و رونمایی برای حل مشکلات اجتماعی و فرهنگی این بافت‌ها و تأمین مسکن مورد نیاز اقشار کم‌درآمد و آسیب‌پذیر به‌ویژه معلولان، مستمری‌بگیران، مددجویان تحت پوشش بهزیستی، کارگران و بازنشستگان، می‌تواند سیاستی مناسب تلقی گردد. با این حال ضروری است پیش از شروع کار مسکن اجتماعی در بافت‌های فرسوده هندسه اجرایی آن شامل «شکل»، «زمان‌بندی» و «مکان» اجرای طرح از سوی سیاست‌گذاران تعیین شود.

در این راستا، دولت برای اجرای مسکن اجتماعی و تأمین مسکن ۱۲۵ هزار خانوار عضو ۴ دهک اول در بافت‌های فرسوده اقدامات گسترده‌ای از جمله تأمین زمین ساخت واحدهای مسکن اجتماعی از طریق وزارت راه و شهرسازی، پرداخت یارانه، اعطای کمک هزینه ۳۰ میلیون تومانی بلاعوض به خانوارهای دومیولیتی سازمان بهزیستی و برخی اقشار در کمیته امداد و نیز توسعه‌ای شدن بانک مسکن را در دستور کار قرار داده است. اما به دلیل پایین بودن بازدهی این بافت‌ها برای سرمایه‌گذاری، استقبال چندانی از آن نشده و تسهیلات ارزان قیمت ۸ درصد نیز نتوانسته انبوه‌سازان را برای ورود به این طرح تشویق کند. بدین ترتیب پرسش اصلی رویارو عبارت است از:

راهکارهای تشویق انبوه سازان به احداث مسکن اجتماعی در بافت های فرسوده کلانشهر اصفهان چیست؟

۴. تحلیل فضایی - کالبدی تخلفات ساختمانی در مناطق شهر اصفهان به کمک سیستم اطلاعات جغرافیایی

در دهه‌های اخیر گسترش تخلفات ساختمانی در بسیاری از شهرهای کشور یکی از معضلات ساکنین و مدیران شهری به شمار می‌رود. در اغلب موارد این گسترش بی‌رویه در صورت عدم کنترل صحیح و مدیریت مطلوب، چالش برانگیز خواهد بود. وجود متغیرهای مداخله‌گری مانند هزینه ساخت، طولانی بودن مسیر اخذ پروانه ساختمانی، راغب نبودن شهروندان در امر نوسازی و بعضاً نبود وحدت رویه در شهرداری‌ها را می‌توان از جمله عواملی دانست که رویه تخلفات ساختمانی را برای شهروندان توجیه پذیرتر کرده است.

از سویی مناطق ۱۵ گانه شهر اصفهان از نظر کالبدی- فضایی و ویژگی‌های اجتماعی، اقتصادی از تنوع بسیاری برخوردارند. مناطق مرکزی شهر از جمله مناطق ۱ و ۳ شهرداری با تراکم ساخت و ساز، محدودیت فضاهای جدید برای ساخت و ساز، ریزدانی، تنوع عملکردی، درآمد زایی بالا و نقش غالب اقتصادی، گوناگونی فرهنگی و ... مواجهه هستند. و به دلیل فرسودگی بافت شهری نیاز به بازنگری مجدد در حمایت، تشویق و هماهنگی با مالکین جهت ساخت و ساز جدید می‌باشد. از مهمترین تخلفاتی ساختمانی در این محدوده‌ها می‌توان به توسعه و اضافه ساخت مازاد بر پروانه ساختمان، تبدیل، کسری پارکینگ و ... اشاره نمود. برخی دیگر از مناطق اطراف بخش مرکزی شهر مانند مناطق ۷ و ۸ شهرداری با تراکم جمعیتی زیاد و ویژگی‌های اقتصادی- اجتماعی خاص مهاجرین، تخلفات دیگری مانند: ساخت و سازهای غیر قانونی و بدون پروانه، کسری پارکینگ، رعایت نکردن ارتفاع ساختمان و خط آسمان، استفاده از تأسیسات غیر قانونی و ... مرتکب می‌شوند. همچنین برخی دیگر از مناطق مجاور حریم شهر و زمین های کشاورزی مانند مناطق ۲، ۴ و ۹ سهم بیشتری

در تخلفات شهری از نوع ساخت و سازهای غیر قانونی، تصرف معبر، تخریب زمین‌های کشاورزی و تبدیل آن به سکونتگاه‌های غیر رسمی دارند. بدین ترتیب شناختی با جامع و دقیق از تخلفات شهری و تحلیل نحوه توزیع و پراکندگی کالبدی-فضایی این پدیده در مناطق مختلف اصفهان می‌توان به برخی دلایل بروز این پدیده پی برد که این امر زمینه ساز ارائه راهکارهای نظارتی و کنترلی ویژه هر منطقه است و همچنین ابزار تحلیلی مناسبی برای تصمیم‌گیری، اجرا و نظارت بر تخلفات ساخت و ساز شهری در اختیار می‌گذارد. در راستای تحقق اهداف فوق، پرسش‌های ذیل مطرح می‌گردد:

- ۱- الگوهای مکانی- فضایی تخلفات ساختمانی در مناطق شهر اصفهان چگونه است؟
- ۲- ارتباط و همبستگی بین عناصر اجتماعی، اقتصادی و کالبدی با تخلفات ساختمانی به صورت فضایی- مکانی چگونه است؟

۵. ارائه ضوابط متناسب با ساختار محیط شهر اصفهان به منظور تحقق الگوی بومی شهر بیوفیلیک

شهر بیوفیلیک در پی گسترش طبیعت در شهر و سکونتگاه‌های شهری و ارتباط ساکنین آن با طبیعت می‌باشد. و طراحی بیوفیلیک تلاشی است برای از بین بردن شکافی که بین معماری مدرن (امروزی) و نیاز انسان‌ها به برقراری ارتباط با جهان طبیعی بوجود آمده است. طراحی بیوفیلیک یک رویکرد ابتکاری است که بر اهمیت نگهداری، بالا بردن و ترمیم تجربه سودمند استفاده از طبیعت در محیط ساخته شده، تأکید می‌کند. ارتباط با طبیعت می‌تواند مستقیم، غیرمستقیم و یا حتی تشابهی و از طریق اشیاء و اجسام همانند طبیعت اتفاق بیافتد. حتی سایر ارتباطات با طبیعت به جز ارتباط مستقیم و هر عملی که باعث شود تا نمودی از طبیعت در زندگی جاری گردد، خود حرکتی مثبت و درخور توجه و مطالعه است.

با توجه به وضعیت موجود در کشور از لحاظ فضای سبز، کم‌آبی، آلودگی و سایر مشکلات زیست‌محیطی، ضروری است تا راه‌حل‌های مناسب برای جلوگیری از افزایش روزافزون این مشکلات و تهدیدی که برای سلامتی مردم کشور در پی دارد، بیابیم. الگوبرداری از تجربه کشورها در استفاده از روش شهرسازی بیوفیلیک، می‌تواند راهکار مناسبی برای مقابله با مشکل دوری از طبیعت و پیامدهای منفی آن باشد. در این راستا و در جهت تحقق الگوی بومی شهر بیوفیلیک در شهر اصفهان، پرسش اصلی زیر مطرح می‌شود:

ضوابط متناسب با ساختار محیط شهر اصفهان به منظور تحقق الگوی بومی شهر بیوفیلیک چیست؟

۶. تدوین شاخص و اولویت بندی لکه‌های بافت فرسوده شهر اصفهان جهت راه‌اندازی دفاتر تسهیلگری نوسازی

تحقق نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده، مستلزم حضور و مشارکت مردم و ارتباط مستقیم و مستمر با ساکنان در کلیه‌ی مراحل برنامه‌ریزی، تهیه‌ی طرح و اجراءات نوسازی و بهسازی در بافت‌های فرسوده به دلیل چند وجهی بودن و تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم آنها بر ابعاد مختلف زندگی ساکنین، نیازمند اتخاذ رویکردی جامع و طرح ریزی سازوکار مدیریتی و اجرایی مناسب می‌باشد. لذا در این راستا نیاز به ایجاد حلقه میانی بین مراکز مدیریتی می‌باشد.

بنابراین راه حل مساله نوسازی، تعریف رویکرد مداخله‌ای غیرمستقیم در بافت‌های فرسوده است که همزمان با اتکا به راهکارهای کالبدی بر راهکارهای اجتماعی و اقتصادی با مشارکت جامعه محلی تأکید ویژه‌ای دارد. این رویکرد در حال حاضر تحت عنوان «تسهیل‌گری» در بافت‌های فرسوده شهر با تکیه بر نیروهای درونی و عاملیت مردمی شناخته می‌شود. معمولاً در بافت‌های فرسوده این نیروهای اجتماعی و اقتصادی در زیر لایه‌هایی از بی‌اعتمادی، کم‌دانشی و عدم یکپارچگی قرار دارند و غیرفعال هستند. اقدامهای اولیه مدیریت نوسازی محله در راستای فعالسازی و جهت‌دهی به این نیروهای خفته درونی است. در این راستا پاسخ به سوالات زیر می‌بایست در طول پژوهش مدنظر قرار بگیرد:

۱. آیا الگوی فعلی استقرار دفاتر تسهیل‌گری (مرتبط با بافت‌های تاریخی ارزشمند و بافت‌های فرسوده و ناکارآمد) در کلانشهر اصفهان دسترسی عادلانه برای شهروندان ساکن در این مناطق را میسر کرده است؟
۲. کدام بافت‌های فرسوده در شهر اصفهان دارای اولویت بالاتر جهت راه‌اندازی دفاتر تسهیل‌گری است؟

۳. چگونه دفاتر تسهیل‌گری باعث ارتقاء کیفیت زندگی در این بافت‌های شهری می‌شود؟
۴. آیا دفاتر تسهیل‌گری به مثابه یک عامل قدرتمند و تاثیرگذار، می‌توانند ارتقاء بستر فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی فرهنگی شهر و بافت‌های تاریخی ارزشمند را باعث شوند؟
۵. چه راهکارهای برای بهبود وضع موجود از نظر تأمین دسترسی و ارتقاء مطلوبیت کیفی بافت‌های تاریخی و نقش‌پذیری آن وجود دارد و شهرداری اصفهان چه تدابیری برای بهبود وضع موجود می‌تواند بیاندیشد؟

۷. اثرات تغییرات آب و هوا بر نیازهای گرمایش و سرمایش فصلی و سالانه شهر اصفهان در افق ۲۰۳۰

یکی از پارامترهای مهم در بحث معماری همساز با اقلیم میزان انرژی پایه برای گرم کردن ساختمان در فصول سرد HDD و سرد کردن آن در فصول گرم سال CDD تا حدود آسایش گرمایی انسان است. مقدار نیاز به گرم کردن محیط در زمستان (دوره سرد سال) و سرد کردن آن در تابستان (دوره گرم سال) برحسب تعریف، جمع تفاضل‌های میانگین روزانه دما از آستانه معین در دوره مشخصی از سال است و برحسب درجه - روز بیان می‌شود. دماهای مرجع که برای داده‌های حقیقی و غیرآمارای و لحظه‌ای برای حدود آسایش انسان پیشنهاد شده، ۱۹ تا ۲۱ درجه است. در ایران سازمان هواشناسی کشور این مقدار را به ترتیب ۱۸ و ۲۱ درجه تعیین کرده است. اگر متوسط درجه حرارت روزانه هوا از ۲۱ درجه تجاوز کند، در آن روز نیاز به گرم کردن محیط خواهد بود و چنانچه دمای هوا از ۱۸ درجه پایینتر رود، احساس سرما به وجود می‌آید و محیط باید گرم شود. مقدار درجه- روز که به این ترتیب تعریف می‌شود در واقع نوعی نمایه انرژی است. به عبارت دیگر، درجه- روز شاخصی برای مصرف انرژی گرمایش و سرمایش قلمداد می‌شود. مصرف انرژی بیشتر سبب تشدید بحران آلودگی هوا در شهرها از جمله کلان شهر اصفهان خواهد شد. از طرف دیگر با تشدید گرمای ناشی از اثرات تغییرات آب و هوای نیاز به انرژی جهت خنک کردن محیط‌های شهری افزایش می‌یابد. در این راستا تدوین یک مدل محاسباتی مقدار متوسط CDD و HDD در روزهای مختلف سال و محاسبه نیاز به درجه روزهای سرمایش و گرمایش سالانه در گستره جغرافیایی شهر اصفهان و برآورد تغییرات نیاز سرمایشی و گرمایشی شهر اصفهان در افق ۲۰۳۰ ضروری به نظر می‌رسد. در این راستا پاسخ به سوالات زیر در طول پژوهش باید مدنظر قرار بگیرد:

- ۱- نیاز سرمایشی و گرمایشی شهر اصفهان بر حسب درجه-روز چه مقدار است؟
- ۲- روند نیاز به انرژی جهت سرمایش و گرمایش بر حسب درجه روز چگونه تغییر کرده است؟
- ۳- در افق ۲۰۳۰ نیاز سرمایشی و گرمایشی شهر اصفهان بر حسب درجه-روز چگونه خواهد بود؟